

Grožis – prieš prekybą žmonėmis Beauty against the human trafficking

Labą dieną, gerbiami konferencijos dalyviai,

Esu Evelina Gruzdienė. Vadovauju modelių agentūrai “Revanda”, jungiančiai daugiau kaip 100 modelių bei Lietuvoje atstovauju 20 tarptautinių grožio konkursų. Tačiau taip pat esu žurnalistė bei teisininkė, beveik 15 metų dalyvauju visuomeninėje veikloje žmogaus teisių srityje, inicijuojau ir vykda socialinius projektus, todėl jauniems žmonėms, su kuriais bendrauju kiekvieną dieną, dažnai kartoju ką tik video klipe nuskambėjusią frazę „Atskirk gyvenimą nuo iliuzijos. Netapk preke“.

Grožio ir mados pasaulis – labai palanki terpė prekybai žmonėmis. Pirmiausiai todėl, kad į tą pasaulį veržiasi jauni, 13-14 metų žmonės, neturintys gyvenimiškos patirties, dažnai naivūs, bet nebijantys iškeisti mokyklos suolo į keliones ir gyvenimą kitoje šalyje. Tai jaunuoliai, turintys puikius išorinius duomenis ir girdėję daug tikrų ar tariamų sėkmės istorijų, kaip lengvai modeliai ar grožio karalienės uždirba milžiniškus pinigus. Žiniasklaida propaguoja jaunystės ir grožio kultą, todėl jauni žmonės patiki, kad jei jau esi gražus, tau bus mokama tik už šią savybę, nebereiks mokytis, tobulėti ar juo labiau, sunkiai dirbti.

Suprantama, realybė yra visiškai kitokia. Iš daugybės potencialių modelių, įsitvirtinti mados pasaulyje ir gyventi tokį gyvenimą, apie kokį svajojo, pavyksta vienetams. Ir tai lemia ne tik išoriniai duomenys. Kaip ir kiekvienoje kitoje srityje, siekiant įvertinimo, reikia ne vienerius metus sunkiai ir atkakliai dirbti, palaipsniui kopiant aukštin.

Vartotojiška visuomenė, kurioje gyvename, pernelyg sureikšmina materialius dalykus – kasdien visais kanalais mums brukama informacija, kaip gerai jausimės, nusipirkę naują prabangų automobilį, dėvėdami žinomos firmos drabužius ar įsigiję madingą telefono aparatą. Šiuolaikinio jauno žmogaus pasaulyje – daug pagundų ir didžiulis noras viską gauti iš karto, gerai gyventi jau šiandien, todėl netrūksta ir apsukruolių, kurie tuo naudodamiesi, parduoda iliuzijas apie svajonių išsipildymą.

Dirbdami grožio srityje dažniausiai susiduriame su dviejų tipų grėsmėmis.

Pirmoji – tai fiktyvios modelių agentūros ir „grožio konkursai“, kurie organizuojami tik siekiant pritraukti daugiau aukų į prekybos žmonėmis tinklą. Blogiausia, kad tokius konkursus labai sudėtinga identifikuoti, nes iš pirmo žvilgsnio jie nesiskiria nuo „tikrų“ renginių, nors jų vienintelis tikslas – pasiūlyti turtingiems užsakovams įvairių tipažų gražuolių. Organizatoriai platina informaciją Internetu, būsimoms dalyvėms siūlo, kai tik jos atvyks, padengti kelionės išlaidas, įvardijamas viliojantis prizinis fondas. Paprastai skelbiamos ir kelios konkursantų amžiaus kategorijos, todėl gali dalyvauti jaunesnės merginos, nenustatomi bendri reikalavimai konkursančių duomenims. Dažniausiai tokie konkursai trumpalaikiai, vyksta 1 – 2 kartus, jų rengėjai nebendradarbiauja su oficialiais grožio konkursų atstovais šalyse, tačiau kviečia merginas registruotis savarankiškai, o sutartis, numatančios dalyvavimo sąlygas, nesudaromos. Siekiant sustiprinti menamą renginio prestižą, žadamas prabangus šou milžiniškoje salėje, organizatoriai nevengia „pasiskolinti“ ir žinomų grožio konkursų pavadinimų. Vengiant teisinių problemų, tokie vardai papildomi vienu-dviem žodžiais, bet akcentuojamas pagrindinis, teigiamas asociacijas keliantis pavadinimas. Dalyvėms jau atvykus į renginio vietą, iš jų būna surenkami pasai, kad neišvyktų anksčiau, nei planuota ir rengiami merginų pasirodymai, kuriuose dalyvauja turtingi vyrai, norintys praleisti laiką su įvairių šalių atstovėmis. Jiems patinkančios merginos laimi įvairius prizus, už kuriuos vėliau turi „atsimokėti“. Jei mergina nesutinka, organizatoriai turi savų argumentų – tuomet, sumokėk viską, ką išleida. Paskaičiavus kelionės išlaidas, gyvenimą gerame viešbutyje ir maitinimą prabanguose restoranuose, suma susidaro tikrai milžiniška. Naudojama ir kita taktika – pasakojama, kaip būtų lengva laimėti, sutikus su organizatorių sąlygomis, vadinama, kiek mergina gautų pinigų, papuošalų ir prabangių drabužių. Bet kokiu atveju, tokio tipo renginiuose nenaudojamas smurtas, tik psichologinis spaudimas, o klientus sudominusios merginos laimi menamus konkursus ir yra įtraukiamos į prostituciją.

Fiktyvios modelių agentūros veikia panašiai. Kai kada jos įkuriamos turint vienintelį tikslą – organizuoti prekybos žmonėmis verslą. Beveik visais atvejais tai vadinamos modelių – talentų agentūros, kurios turi pasiūlymų beveik kiekvienam į jas atėjusiam patraukliam jaunam žmogui. Jų įkūrėjai tiesiogiai naudojami jaunų merginų noru tapti pripažintomis bei greitai gauti daug pinigų. Jei nenori dirbti modeliu, gali šokti, dainuoti, atskleisti kitus savo talentus. Žinoma, teks išvažiuoti keliems mėnesiams ir darbas-be sutarties. Fiktyvios agentūros beveik visuomet turi savo verbuotojų – merginų, kurios menamai jau dirba žadama darbą ir moka gražiai papasakoti apie jo teikiamus privalumus. Būsime „modeliai“ ir jų šeimos, ypač žemesnio socialinio sluoksnio, greitai patiki, kad tai labai svarbus gyvenimo šansas ir bijo juo nepasinaudoti. Tokiu būdu nepilnametės išvežamos į užsienio šalis, psichologiniu spaudimu ar prievarta priverčiamos dirbti prostitutėmis ir net grįžę namo niekam nepasakoja tikros situacijos.

Dar vienas modelių agentūrų tipas – agentūros, iš tikrųjų dirbančios mados srityje, tačiau šalia to verbuojančios merginas prostitucijai. Naujiems modeliams atsargiai užsimenama apie kitokias galimybes užsidirbti daugiau pinigų, dalyvauti pornografinėse fotosesijose, susipažinti su turtingai vyrais. Jei matoma, kad mergina nieko prieš užsidirbti pinigų tokiu būdu, prostituciją verbuotojas pateikia kaip labai pelningą veiklą, padedančią pamatyti daug pasaulio šalių ir gyventi prabangų gyvenimą. Jaunos ir naivios merginos, tuo patikėję, paslapčiomis nuo šeimos, ryžtasi padirbėti, tačiau labai greitai supranta, kad pateikta informacija buvo tik iliuzija. Joms neleidžiama pasirinkti klientų, tenka aptarnauti ir 20 vyrų per parą, patirti prievartą ir smurtą, merginos apgyvendinamos skurdžiomis sąlygomis, neleidžiama vienoms išeiti iš namų, o uždirbamos sumos būna labai mažos arba visus pinigus pasiima suteneriai už maistą, drabužius ir kambarį. Aukos gasdinamos, kad nepaklusus gali būti susidorota su jų artimaisiais, likusiais Lietuvoje ir laukia, kad bus paleistos, kai uždirbs tam tikrą sumą. Iš tiesų, asmens savininkas savo aukas paleidžia labai nenoriai arba iškęšęs tam tikrą sąlygą, galinčią atnešti dar daugiau nemalonumų – pavyzdžiui, žinoma atveju, kai grįžtančios iš sekso vergijos merginos turėdavo perduoti paketus su narkotikais ir buvo nuteistos.

Su kitokio tipo grėsmėmis susiduria modeliai tikrame mados pasaulyje. Čia milžiniška konkurencija, sukasi dideli pinigai, greitai apskantys galvą jaunoms merginoms ir skatinantys atlaidžiau žiūrėti į moralės normas. Mados ir grožio srityje dirba daug įvairių žmonių, dalis jų siekia pasinaudoti jaunų merginų naivumu. Už seksualines paslaugas joms siūloma greitesnė karjera, pelningesni užsakymai, kai kurie fotografai net turi istoriją, kad tokiu atveju jie padarys geresnes nuotraukas. Suprantama, karjerai tai beveik neturi įtakos, o sėkmės atveju merginą visuomet kankins mintis, kad tą patį laiptelį ji galėjo pasiekti ir pati.

Su tokiomis grėsmėmis mes susiduriame kiekvieną dieną, kaip ir tūkstančiai panašių į mus agentūrų visame pasaulyje. Tačiau nenorime tik stebėti situacijos ir tikime, kad galime ją pakeisti.

Pagrindinės kryptys, kuriomis reikia dirbti šiuo atveju yra patikimos informacijos skleidimas ir pačių jaunų žmonių savimonės bei žinių lygio kėlimas. Vienintelis kelias išvengti nelaimės – žinoti apie galimą grėsmę ir kaip elgtis, patekus į keblią padėtį.

Todėl jau nuo 2005 m. agentūra „Revanda“ savo jėgomis pradėjo vykdyti specialias prevencines programas jaunoms merginoms iš socialiai remtinų šeimų, norinčioms tapti modeliais, kurioms yra labai didelė rizika pakliūti į prostitucijos pinkles ar tapti prekybos žmonėmis aukomis. Programoje merginoms dėstomos įvairios paskaitos, mokoma pasitikėti savimi, pateikiama informacija apie išvykimo dirbti į užsienį per nepatikimus asmenis, pavojus, supažindinama su teisės aktais, pagrindinėmis žmogaus teisėmis.

2006 m. vykdėme didžiulę prekybos žmonėmis prevencijos akciją „Atskirk gyvenimą nuo realybės. Netapk preke“. Ji apėmė visus medijos kanalus, tačiau mes norėjome žinią perduoti ir tiesiogiai tikslinei publikai, beveik neskaitančiai spaudos ir nežiūrinčiai televizijos, todėl aplankėme didžiausius Lietuvos naktinius klubus. Dirbdami su jaunais žmonėmis mes puikiai žinome, kaip pateiktą informaciją jie priima. Sausi straipsniai, skaičiai, paskaitos iš karto sukelia atmetimo reakciją, kokia bebūtų aktuali tema, tačiau visi mėgsta linksminintis, demonstruoti savo žinias ir už tai gauti dovanų. Atsižvelgę į tai pakvietėme į talką „Amazonės“ – jaunų gražių merginų grupę, kurios paruošė specialią šokių programą ir viktoriną, žaidimo forma pateikiančią svarbią informaciją apie prekybos žmonėmis pavojus. Visų klubų lankytojai mielai atsakinėjo į klausimus ir atkreipė dėmesį į problemą. Tai patvirtino ir vėliau atlikta apklausa.

Mūsų vykdomos akcijos buvo sėkmingos, kadangi rėmėsi reklamos psichologijos principu - asmuo priima informaciją, pateiktą jam patraukliu būdu. Jauni žmonės, kurie šiuo atveju yra pagrindinė mūsų tikslinė auditorija, mielai išklauso žinią, perduodamą gražių merginų, nors dauguma neatkreiptų dėmesio į tą pačią informaciją, paskelbtą laikraštyje.

Siekis užkirsti kelią grožio srityje kylančioms prekybos žmonėmis problemoms ir asmeninė patirtis padėjo sukurti modelį tikslingai informacijos sklaidai.

Tai visiškai naujo formato projektas „GROŽIS PRIEŠ PREKYBĄ ŽMONĖMIS“
Šioje konferencijoje jis pristatomas pirmą kartą.

Projekto tikslai:

- Suburti tarptautines organizacijas ir visame pasaulyje grožio srityje dirbančius Nacionalinius atstovus, žymius ir populiarius žmones į vieningą kovą prieš prekybą žmonėmis.
- Sudaryti informacinę bazę apie mados ir grožio srities subjektus
- Įdomiais, netradiciniais būdais skleisti informaciją apie prekybos žmonėmis pavojus;

Kaip mes tai darysime?

Projekto formatas – internetinis video portalas, kuriame pagrindinė informacija bus pateikiama ne raštu, bet vaizdu. Visi pamokymai, specialistų patarimai bei tikros prekybos žmonėmis aukų istorijos bus rodomos lengvai žiūrimais siužetais. Manome, kad portalas bus patrauklus ir naudingas – skirtingai nuo televizijos, ribojamos laiko ir teritorijos, įdomų siužetą bus galima pažiūrėti patogiu laiku ir daug kartų. Kiekvienas žmogus čia galės tiesiogiai bendrauti, komentuoti, siūlyti savo temas, klausti, gauti specialisto konsultacijos.

Portale bus nuolat atnaujinama duomenų bazė, kurioje talpinsime tik patikimą informaciją apie įvairias modelių agentūras bei grožio renginius. Mados ir grožio sritis neturi sienų, todėl informacinė bazė bus labai naudinga įvairių valstybių gyventojams, o prisidėti prie jos kūrimo pakviesime visas norinčias šalis.

Siekiant, kad portalas būtų įdomus žmogui, gyvenančiam šiuolaikiniame pasaulyje, jame bus daug įvairių sričių informacijos: nuo virtualių jaunų menininkų parodų, pradedančių muzikantų pasirodymų iki video paskaitų apie etiketą, stilių ir kt.

Portalo lankomumui didinti rodysime ir siužetus iš populiariausių grožio renginių, kurie sutraukia milžiniškas auditorijas, mažai nusileidžiančias Olimpijų žaidynių reitingams pvz., vieną prestižiškiausių konkursų „Miss Earth“, skirtą Žemės problemų sprendimui, praėjusiais metais stebėjo daugiau nei 650 milijonų žmonių. Grožio konkursai - tai puiki priemonė atkreipti tarptautinės auditorijos ir žiniasklaidos dėmesį į konkrečias problemas, todėl jau dabar kviečiame solidžių renginių organizatorius įtraukti į programas prekybos žmonėmis prevencijos akcijas.

Dėkoju už man suteiktą galimybę šioje konferencijoje papasakoti apie prekybos žmonėmis pavojus grožio srityje ir pristatyti naują projektą, padėsiantį jas spręsti.

O dabar į sceną kviečiu tris mūsų grožio karalienes, kurios nori išreikšti savo požiūrį.